

Hercegovinában, mint a „N. Fr. Presse“-nek jelentik, Mostártól keletre Nevesinje körül erős fölkéző csapatok gyülekeznek, ugyszintén a Narenta folyó hajlásánál, Montenegro szomszédságában. — Ezek mind keresztények, még pedig jól begyakorolva és felfegyverezve. Bécsbe mindjárt az okkupáció kezdetén biztos tudósítás érkezett arról, hogy Nikica fejedelem az okkupációt megelőző napokban mintegy 30.000 menekültet küldött haza Hercegovinába, s ezek közt van 7 valóságos, rendes zászlóalj katonaság, mely Montenegróban formászerint begyakoroltatott, a Törökország elleni egész hadjáratot végig harcolta, s most fegyverrel és lőszerral bőven ellátva készül az osztrák-magyar csapatok elleni harcra.

Mint a „Journal des Debats“-nak írják, Layard angol nagykövét olyformra jelentést tett kormányának, hogy a porta valóban képtelen hatni a boszniai felkelőkre, mert intéseit a bosnyákok megvetéssel visszautasítják. — Ezzel kevéssé egyezik meg azon körülmény, hogy Hadisi Loja szétugrasztott bandái Novibazárba gyülekeznek, s itt a török hatóságok és az albán liga segítségével igyekeznek újból szervezkedni.

A stolaci harcban, melyben a hercegovinai fölkézők zöme szétveretett, Hercegovina legtekintélyesebb béléje, Hassán Risván Begovics is elesett. Följegyzésre érdemes, hogy az őt törnyu stolaci várkastély, a mely a város délkéleti részén emelkedik, a nevezett bég családjának ősi vára. E mohamedán felkelővezér ellenséges magatartása főleg azon körülménynek róható fel, hogy ősei váráz feltétlenül áll kellett volna a gyűlölt idegenek engedni. Hajdanában a stolaci vár a Branijov grófok ősi vára volt, kikre 1244-ben a chulmi Nemanja (Huntszka-Hercegovina) nemzetszég következett a grófság feletti uralomban és így Stolica már a középkorban székhelye volt a legjelentékenyebb patriciusi családok egyikének. A Risván Begovics név, e sokat emlegetett Huszein aga alatt 1828—1832-ben történt nagy reakciónárius mozgalmak idejében, kezdett először nagyon gyanus hangzású lenni és pedig az akkori család fő Ali hütlensége miatt.

Mikor t. i. Huszein seregei győzelmesen nyomultak elő egészen Rumeliáig, akkor Ali Risván Begovics a legdühösebb törökfalonak látszott, pedig ő volt az első, aki elpártolt a lázadó vezértől, midőn Kara Mahmud nizám zászlóaljai a bosnyák lázadó hordákat a Rigómezőn, majd a Vitez hegyek magaslatán is, Szerajevótól délkeletre megverték.

A Szerajevóba való bevonulás alkalmával Ali kibékítette régi bajtársait és nevezetesen az ő erélyének köszönhető, hogy a szerajevói nép a várost az ottomán csapatoknak átstólajgatta és Huszein agát futásra kényszerítette. E tevékeny közreműködéséért Ali Risván Begovics a portától Hercegovina másod-helytartójává nevezetett ki és állítólag ezen minőségben meglepő jótékonytságot fejtett ki. Főleg a keresztények irányában volt nagyon engedékeny, ami nem csoda, ha tekintetbe vesszük, hogy a stolaci kerületet majdnem kizárólag keresztények lakják. A stolaciak szintegy, mint délkeleti Hercegovina többi törzsei, mindig igen vakmerő és garázda emberek voltak.

Veszteségeink kimutatása. Folyó évi aug. hó 16-ig terjedő hivatalos jelentések szerint a megszálló csapatok vesztesége: 161 halott, 676 sebesült és 139 hiányzó, összesen tehát 976 ember. Ebből esik Hercegovinára: 2 halott, 28 sebesült,

meg rajtnok. Ugy mulatnok, ugy vigadunk mi itt, mintha a szép nyár örökké tartana.
Pedig beh rövid a virulás ideje!

* Épen azért, mert utolsó levelemet írom innen a „Nemerének“, nem akarok a nélkül elválni e lapok t. olvasóitól, hogy egy közelebbi ellenem megjelent cikke pár szóban ne válaszoljak.

Értem a „haragos doktor“ ur cikket.
Mínthogy ő dako-román üzemlekről, újságíróról, kitűnő nevelőről és még nem tudom én mi mindről meg nem emlékszik választában, azt kell következtetnem (és pedig joggal), hogy „error in persona“ forog fenn. Én újságíró nem vagyok, nevelő sohasem voltam s a dako-román üzemekben pedig soha részt nem vettem. Kedvteléseim egyikét szokta képezni, ha olykor-olykor egy-egy lapnak holmi írka-firkákkal szolgálhatok.

Nem évelődöm a doktor ural többé, eléggé bűnhődik ő mindennap azért a tévedésért, hogy egy ártatlan megjegyzésemet polemiaivá fujta fel.

A békepípát én már elsztíztam vele Tusnádon, csakhogy nem az ő szivarjaiból füstöltem, sőt pár ízben magam kínáltam meg eflével a doktor urat a sétányon.

Láthatja tehát, hogy nem haragszom. Azt is elhízem, hogy a „lég-mell-sűr-belehelés“ nevezetes vívmánya az orvosi tudományak; csak arra kérem, hogy ha máskor valamit írnak ellene, ne haragudjék meg olyan nagyon, mert az mig egyfelől nem szép, másrészt árt az egészségnek is.

A doktor ur végre „bizonyos testrészemre“ is rá akar tapintani. Engedjen meg, ezt már csak az én beleegyezésemmel teheti s akkor is — csak zárt ajtók mögött.

Adieu!

Aeolus.

77 hiányzó; mindössze 107 ember. Boszniára pedig: 159 halott, 648 sebesült, 62 hiányzó; összesen 869 ember. Utóbbi összegből a gróf Szapary altábornagy vezényelte alatti XX-ik gyaloghadosztályra: 70 halott, 302 sebesült, 14 hiányzó esik.

Kelt Bécsben, 1878. évi augusztus hó 23-án.

A cs. és kir. közös hadügy-miniszteriumtól.

* **Ő császári és apostoli királyi felsége folyó hó 19-én kelt legfelsőbb elhatározásával** — legmagasabb születésnapja alkalmából — S. Sztgyörgy város nevében a Budapesten járt képviselőválasztó jogosultakból alakult küldöttség után nyilvánult hódolatteljes üdvökvánatokat köszönettel legkegyelmesebben tudomásul venni méltóztatott, miről címeket a nagyméltóságú belügyminiszternek ideál augusztushó 21 ről 3245—eln. sz. alatti leirata alapján értesitem.

Kelt Sepsz. Sztgyörgyön, 1878. aug. 26.

P o t s a J ó z s e f, főispán.

* **A tábori kar körében történt kinevezésekről és áthelyezésekről** írják Bécsből a „P. Lj.“-nak: Moglepést okozott, hogy Gallina altábornagy neve a nyugalmazottaké közt olvasható. Gallina a legképzettebb vezérkari főzisztek egyike s hirlik, hogy nyugalmaztatásának oka nem betegség, hanem egészen másféle konfliktus. Hasonlókép feltűnt, hogy a névsorban nem található báró Ringelsheim altábornagy és erdélyi hadparancsnok neve, kit elismert fényes tehetségei első sorban hivatottak mutatnak hadtestparancsnokságra. — Hogy mégis jónak látták meghagyni Erdélyben, azt sokfelé úgy magyarázzák, hogy illetékes helyen még nem vélik ott nélkülözhetőnek, ami szintén egy symptom.

Előfogad és opposzió.

Tudvalevőleg a pestmegyei alispán megtagadta a honvédelmi miniszter rendelkezése az élelem-podgyászszállító előfogatok előállítását. A megtagadást törvényeinkre hivatkozással tette. Erre a miniszter újabb rendelkezést adott ki az alispánhoz: az alispán újabb megtagadta az előfogatok kiállítását. Teheti, jogot ad rá neki az 1870. 42. tvcikk 58. §-a. Miután azonban fel nem tehető, hogy a miniszter rendelkezést visszavonja, — mert hiszen parancsoló szükség nélkül azt ki nem adta volna, — valjon mily viszontagságok várnak még e rendelkezésre? Megmondja ugyanazon törvény; melynek 16. §-a így szól:

„A törvényhatóság a jelen törvény korlátai közt felirat egyes kormányrendelet ellen a végrehajtás előtt, ha azt törvénybe ütközőnek, vagy a helyi viszonyok miatt célszerűtlennek tartja.

De ha a miniszter a felhozott indokok ellenére a végrehajtást követeli, vagy ha a törvényhatóság hozott határozatának foganatosításától másodsziben eltiltja, a kormányrendelet azonnal és feltétlenül teljesítendő és végrehajtandó (58. §. e) pont.) Az ilyen valamint a szabadságos és tartalékos katonák berendelését, és valamely, az állam veszélyezett érdekei miatt halaszthatlan rendőri intézkedést tárgyazó kormányrendelet csak a végrehajtás után, s csak annyiban szolgálhat közgyűlési vita és határozat anyagául, a mennyiben a törvényhatóság a kormány eljárását netán sérelmesnek találván, a képviselőháznál keresse orvoslást.

Az aug. 27-én tartandó közgyűlés tehát „felírhat“ a rendelet ellen és pedig, végrehajtás előtt.

Ha megteszi, a miniszter előreláthatólag „a felhozott indokok ellenére a végrehajtást fogja követelni.“

Ezt a rendeletet az alispán már köteles végrehajtani, még a törvény — (a 42. c. 58. §-ának e) pontja) értelmében is, mely így szól: „(az alispán) végrehajtja a kormány azon rendeleteit, melyek a 16. §-szintén azonnal és feltétlenül végrehajtandók s eljárásáról a legközelebbi közgyűlésnek jelentést tesz.“

De hátha nem hajtja végre? A törvény, mely oly feltékeny gondnal ápolja a hivatalnokai engedelmességét, szerencsére gondoskodik ezen esetről is. 54. §. ugyanis rendeli:

Ha a törvényhatóság a 16. §. vagy az alispán az 58. §. e) pontja alatt megszabott törvényes kötelességet megszegi vagy pontosan nem teljesíti: a miniszterium felhatalmazhatja a főispánt, hogy a törvényhatóság mindazon tisztviselőivel és közegeivel, kikre a végre nem hajtott rendelet végrehajtásánál szüksége van, közvetlenül rendelkezessék.

Ha tehát az alispán „törvényes kötelességet megszegi“, — büntetésül a főispán — dolgozik helyette.

A honvédelmi miniszter aug. 21-én rendelkezett el az előfogatok kiállítását.

A pesti alispán 22-én jelentette, hogy nem engedelmeskedik.

A miniszter 23-án ismételt rendelkezést. Az alispán 24-én jelentette, hogy ennek dacára sem engedelmeskedik.

A közgyűlés 27-én fogja a kérdést tárgyalni.

Ha gyorsan megy a dolog, a miniszter 28-án megtudhatja a gyűlés határozatát, s újabb rendelkezése 29-én megérkezhetik a vármegyére.

Az alispán 30-án újra megtagadhatja a végrehajtást.

A miniszter 31-én elrendelheti annak a főispán általi végrehajtását.

Szeptember elsején tehát megkezdődhetik a rendelt végrehajtása.

Ezen Arkádiában illő törvény folytán tehát 11 nappal fog haladni a törvény végrehajtása, — s még többel haladna, ha véletlenül már nem lett volna a közgyűlés 27-ére kitűzve.

Tizenegy napon át a hadsereg 500 szállító-kocsi hiányát fogja érezni. És ki lesz felelős azon katonáink, fiaink és testvéreink nélkülözéseiről, kik számára e szekereknek kellett volna szállítaniaok az élelet, a lőszert s esetleg a gyógyszer és sebkötőt?

Ki lesz érte felelős, ha ennek következtében egy csomó magyar fiu éhezik, egy csomó seb bekötözetlen marad?

A tekintetes vármegye?

Az. És a törvényhozás, mely e képtelen, elavult rendszert fentartja.

Adatok a banjalukai véres naphoz.

A banjalukai kórház főorvosa, mint jelen volt, a következőket írja:

A banjalukai kórház volt az egyetlen, mely hadművelési ponton kívül esett. Néhány nap óta nyugtalanít jelenségek fordulnak elő. Kérdést intéztünk: mit tegyünk megtámadtatás esetére. Azt válaszolták: tartsuk magunkat a katonai törvényekhez s maradjunk állomásunkon. 14-én délelőtt megkezdődött az ágyubömbölés a szomszédhegyeken. Megtámadtak. Pillanat alatt telve minden fölkelőkkel, kik különösen kórházunk elé csoportosultak s harcra készültek. A betegek szobáiban várták sorsukat. A kórház az ő kezükben volt s mi mindenre el voltunk már készülve.

Hogy a törökök eddig is békében hagytak bennünket, magunk is csodáljuk. Azt hittük, hogy nem is tudnak rólunk. Elég az ahoz, hogy hét óra hosszág vártunk a legborzasztóbb aggodalommal. Sorsunk, ha e vadállatok kezébe jutunk, elég világos volt előttünk. Egy zágrábi lap azt írta, hogy ellátók magunkat cyanalkával; igaz volt, egyéb hírei azonban valótlank.

Elhatároztuk, hogy ha jönnek a fölkelők, figyelmeztetni fogjuk őket a vörös kereszt jelentésére.

Mások azt kívánták, vonuljunk vissza az utolsó szobába s igyuk ki a mérget. Közel jártunk hozzá. Ugy látszik, mintha csapataink szilárd ellenállása már engedett volna.

A fölkelők a mi épületünkre fordíták figyelmüket. Szerencsétlenül egy fölkelő sebesültünk is volt, ki e pillanatban kidugta fejét az ablakon s hangos „Allah“-val vona magára rokoni szemeit. Ápolója elfutott, a helyett, hogy csillapította volna. A katasztrófa óriási léptekkel közeledett. Kövek repültek az ablakokba, golyók dobáltak a házra. Veszve volt minden. Az ajtókat fegyverrel döngétték. Iszonyu recsegés rázkódtatá meg az épületet. Azt hittük, hogy a fölkelők halomra akarnak bennünket löni. — Lehetetlen a pillanat iszonyát leírni. Azt át kell élni.

De egyszerre a fölkelők elcsendesedtek ott alatt. Az ajtókat nem bánták, az ablakba ki sem dobált. Lassan mertünk a kijárasokhoz közeledni. Odakünn gyilkos módon tüzelt az ágyu a fölkelők közé, kik nyugodtan vonultak vissza, magukkal vive sebesülteiket is. Böhm hadnagy volt az, ki idején érkezett meg ütegvél. Kisöpörte az utcákat s mi megszabadultunk.

Sorsunkról a csapatoknál mitsem tudtak. Csak annyi volt ismeretes, hogy az egész csata alatt az ellenség kezei között voltunk s így egyszerűen lehetetlennek tarták, hogy le nem gyilkoltak bennünket. A rémhírek így mentek aztán világga.

Az egyetemes tanító-gyűlés.

(Vége.)

— Aug. 21. folytatólag. —

A napirend első tárgya az 50-es bizottság jelentése volt, melyet Bálint Mihály leg. jegyző terjesztett a gyűlés elé. A jelentés az egyetemes gyűlés által helyeslőleg tudomásul vétetvén, Tanos Imre indítványára a bizottságnak buzgó tevékenységéért jegyzőkönyvileg köszönet szavaztatott.

Most Luttenberger Ágost tett jelentést az Eötvös-alap ügyében. A magyar néptanítókra nézve ezen jótékony intézményt maguk a tanítók hozták létre s máris meleg pártolásban részesül a közönség részéről. Az Eötvös-alap ismertetése tárgyában tett jelentést az egyetemes gyűlés feszült figyelemmel hallgatta végig. Györffy Iván Esztergomból javaslatot nyújtott be ezután, melynek értelmében kívánja, hogy az Eötvös-alapnak minden magyarországinéptanító tagja legyen, hogy ezen alap szabályzata az egyes tanító-egyletek kívánalmainak megfelelőleg módosítsák s hogy e szabályzat megállapítása azon bizottságra ruháztassék, mely a tanító-egyletek szövetségét fogja majd létre hozni. Indítványozza továbbá, hogy minden tanító-egylet a maga körében ne csak ezen alapon rendezzen gyűléseket, hanem a mozgósított hadköteles néptanítók családjai számára is. Hegedüs János mezőtúri tanító írásban indítványt nyújt be, melyben kívánja, hogy az Eötvös-alap a tanítók részéről jobban felkaroltassék. Adakozásokat, gyűjtéseket kíván eszközöltetni az alap javára. György Aladár pártolja Györffy indítványát s csak azt ki-